

Æstetik, erkendelse og tro

Nordisk homiletikkonference

Torsdag den 24. og fredag den 25. august 2017

Teologisk og Juridisk Fakultet, Søndre Campus,
Njalsgade 76, Auditorium 9A.1.01
Metro: Islands Brygge

Arrangør:

Teologisk Fakultet, Københavns Universitet
i samarbejde med Helsingør Stift, Københavns Stift,
Roskilde Stift og Lolland-Falster Stift

I den protestantiske tradition vægtes ord og sprog som kilde til tro og erkendelse. Reformatorerne fokuserede på det nytestamentlige udsagn om, at ”troen kommer af ordet, der høres” (Rom 10,17). Den reformatoriske opfattelse af hørelsen som privilegeret medium udfordres imidlertid – kritisk og konstruktivt – af empiriske undersøgelser såvel som de udøvende kunstarter. Desuden understreger aktuelle politiske diskussioner, tv-serier, skønlitteratur og historiske institutioner, at religion og tro fortsat spiller en væsentlig rolle i forståelsen af vores kultur og identitet. På denne konference vil kunstnere og forfattere, teologer og filosoffer belyse troens mange-facetterede erkendelses- og udtryksformer i form af teater, litteratur, billedkunst og musik. På denne baggrund vil forholdet mellem teologisk refleksion og æstetisk erkendelse blive diskuteret. Konferencen tager udgangspunkt i en nordisk kontekst, hvorfor foredrag og workshops foregår på de skandinaviske sprog.

Thomas Kluge, alterbillede, Linå Kirke, 2015

Torsdag den 24. august.
Søndre Campus Auditorium 9A.1.01

kl. 9.00 **Velkomst og introduktion til konferencen ved Marianne Gaarden, ph.d., teologisk konsulent i Helsingør Stift**

kl. 9.30 **Troen igennem historien og dens betydning i dag**

Peter Lodberg, dr. theol., Professor MSO, Aarhus Universitet

Troen kommer af det, der kommer udefra. Troens historie i Skandinavien er fortællingen om, at tro kommer udefra, sætter sig igennem nedefra og bliver sanktioneret oppefra. Den sætter sine spor, fodrer vores samvittighed og former vores landskab med bygninger og institutioner.

Læg hertil troens ritualer. Troen er båret af os selv, og så længe mennesker tror, vil der være tro. En gang i mellem skal vi have andre til at tro for os. Vi har brug for trosvikarer. Kan vi holde op med at tro, eller kan vores tro blive afløst af anden og andres tro? Peter Lodberg har, udover sit mangeårige virke på Aarhus Universitet, tidligere været generalsekretær for Folkekirkens Nødhjælp og bidraget til Danmarks Radios tv-serie *1000 års tro*, der blev vist i efteråret 2016. I tillæg har Lodberg udgivet bogen, *Danskernes tro gennem 1000 år*, som en selvstændig udgivelse i forlængelse af serien.

kl. 10.45 **Kaffepause**

kl. 11.15 **Kan det gode billede vække en tro?**

ved Thomas Kluge, autodidakt kunstmaler

”Spørgsmålet om, hvad kirkelige billeder skal kunne, interesserer mig. Kan et maleri skubbe på en nysgerrighed efter kristendommen? Kan det gode billede vække en tro, der ligger sovende i os? Jeg forsøger i mine billeder at arbejde i spændingsfeltet mellem det konkrete og det abstrakte. Jeg anvender det konkrete i ultrakort form, så der opstår et vakuum før og efter sekvensen. Jeg forsøger at få beskueren til at fortælle videre og derved selv være med til at skabe billeder. Det er det, der sker udenfor billedet, der interesserer mig: På baggrund af kultur og egne erfaringer fortsætter fortællingen i beskueren. I denne vekselvirkning er der mulighed for at tro kan vokse eller opstå.” Thomas Kluge har, foruden en række portrætter af kongefamilien mm., malet alterbilleder med en fotografisk akkuratess og dog mangetydighed, der på utraditionel vis gengiver klassiske bibelske motiver.

kl. 12.30 **Frokost** i Det Juridiske Fakultets kantine på Søndre Campus, Bygning 6A, stueplan.

kl. 13.15 **Homiletik og sensitiv erkendelse**

ved Dorthe Jørgensen, dr.phil. et dr.theol., Professor MSO ved Institut for Filosofi og Idéhistorie, Aarhus Universitet

Forkyndelsen har ikke brug for krykker – ingen æstetik og filosofi, slet ikke hvis ”Ordet kommer lodret fra oven”. Den opfattelse er velkendt, men hvad er det, der kommer til os, hvordan tager vi imod det, og hvad kan præsten gøre? Kan sensitiv erkendelse og skøn tænkning bidrage udviklende til homiletikken? Kan prædikener være tankekunst, der udspringer af og beforder forvandlende erfaring – og kan det være en anden måde at forstå forkyndelsen på?

Dorthe Jørgensen har fokus på forholdet mellem æstetik, filosofi og erkendelse. Jørgensen erhvervede dr.theol.-graden i systematisk teologi med disputatsen ”Den skønne tænkning: Veje til erfarings-metafysik. Religionsfilosofisk udmøntet” Hun er optaget af den filosofiske æstetik, religionsfilosofi og hermeneutiske fænomenologi og har i krydspunktet mellem disse formuleret en filosofi, kaldet erfaringsmetafysik.

kl. 14.30 **Kaffepause**

kl. 15.00 **Workshops** (beskrivelse og lokaler i slutningen af programmet)

kl. 16.45 **At bevæge mennesker med ord, udtryk og billeder ved Thure Lindhardt, skuespiller**

Både i skuespillet, oplæsning og når han fortæller, lægger Thure Lindhardt mange overvejelser i, hvordan man når ud over scenekanten og får grebet publikum. Den store hindring er ofte, at en taler fokuserer for meget på at gengive en tekst eller et emne korrekt og derfor glemmer den lidenskab, som bør ligge bag enhver fremføring og som gennemsyrrer både kunsten og de bibelske tekster – tekster og emner vil noget: De vil bevæge, de vil føre og de vil forføre. Thure Lindhardt vil berette om, hvordan han bevarer og besvarer lidenskaben ved at gøre den til sin egen. Thure Lindhardt debuterede som skuespiller som 12-årig i *Pelle Erobreren*. Siden har han haft en række store roller i teater og film, såsom: *Her i nærheden*, *Hamlet*, *Flammen og Citronen* og *Engle og Dæmoner*.

kl. 18.00 **Middag** i Det Juridiske Fakultets kantine på Søndre Campus, bygning 6A, stueplan.

kl. 19.30 **Samtalecafé med Adam Price i dialog med Thure Lindhardt og sognepræsterne Lars Gustav Lindhardt og Pia Nordin Christensen**

Adam Price, er manuskriptforfatter, dramatiker og restauratør. Han har været manuskriptforfatter til flere dramaserier til tv, bl.a. *Borgen*, og til efteråret har hans seneste serie *Herrens Vej* premiere. Tv-serien udspiller sig i en moderne udgave i en præstefamilie i Den danske Folkekirke, og er inspireret af myten om Kain og Abel. Som baggrund for at Danmarks Radio tager troen op i denne nye serie, siger Price: ”På trods af, at danskerne måske ikke betragter sig som et voldsomt troende folkefærd, så er vi omgivet af troen i vores hverdag. Og troen fylder i den offentlige debat, både når ateisterne opfordrer folk til at forlade folkekirken, og når vi diskuterer integration, flygtningekrise, terror eller den amerikanske valgkamp. Men også når vi søger ind i os selv og dyrker mindfulness, hipster-buddhisme eller den velkendte blanding af overtro og spiritualitet og bliver enige om at der er mere mellem himmel og jord”. I forlængelse af en præsentation af ”Herrens Vej” vil vi diskutere muligheder og begrænsninger ved dramatiske skildringer af trosforhold og gudsbilleder.

Fredag den 25. august Auditorium 9A.1.01

Kl. 9.30 Når ordet er mystisk ved Merete Pryds Helle, forfatter

Hvordan kan det poetiske sprog formidle oplevelser og erfaringer, der ligger uden for de normale erfaringer og normalsproget? Kan man sammenligne de bibelske tekster med moderne poesi, og kan de bruges på samme måde? Foredraget tager udgangspunkt i Merete Pryds Helles prisbelønnede slægtsroman *Folkets Skønhed* fra 2016. Merete Pryds Helle er uddannet fra Forfatterskolen i København og har desuden læst litteraturvidenskab ved Københavns Universitet med speciale i middelalder og renaissance. Hun har boet otte år i Italien, hvor hun har været undervisningsassistent på flere universiteter. Debuterede som forfatter med novellesamlingen *Imod en anden ro* (1990) og fik sit gennembrud med romanen, *Fiske i livets flod* (2000). Helle bevæger sig inden for mange forskellige genrer og har blandt andet skrevet børnebøger, radiospil, sms-romaner, ”stenalderromanen” *Hej Menneske* (2009) og den selvbiografiske brevroman *Kære Mai* (2012).

kl. 10:45 **Kaffepause**

kl. 11.15 Paranormale erfaringer i mødet med traditionel tro

ved Jan Olav Henriksen dr.philos. et dr. theol., Professor i religionsfilosofi, MF, Oslo.

Mange mennesker har ekstraordinære eller mystiske erfaringer. Selvom det kan blive en del af deres trosliv, er det ofte erfaringer som ikke får meget sprog. Hvad skyldes det? Er den lutherske vægt på forkyndelse og tro i realiteten ikke i stand til at give sprog og rum for den type erfaringer? Og hvad kan den type af erfaringer betyde for menneskers tro? Og hvordan udfordrer det vores forkyndelse? Jan-Olav Henriksen, har i de senere år forsket i menneskers mystiske erfaringer og bl.a. udgivet bogen *Uventet og ubedt. Paranormale erfaringer i møde med tradisjonell tro*.

kl. 12.30 **Opsamling og afslutning ved Marlene Ringgaard Lorensen, ph.d. Professor MSO i Praktisk Teologi.**

Praktiske oplysninger

Tid: Torsdag den 24. kl. 9.00-21.00 og fredag den 25. august 2017 kl. 9.30-13.00

Sted: Teologisk og Juridisk Fakultet, KU. Søndre Campus (indgang: Njalsgade 76 v. Islands Brygge Metro). Alle forelæsninger foregår i Auditorium 9A.1.01 (for enden af 1. sal).

Workshops

Torsdag den 24. august kl. 15-16:30

1. Kirkemusik – lystig snylter eller klingende tro?

Lokale: Ved flygelet i Teologisk Fakultets Kantine, Bygning 7C, stueplan.

ved Christian Verdoner Larsen, pianist, cand.mag i idéhistorie

Sang var fra begyndelsen dybt integreret i den kristne forkyndelse og i menighedslivet. De første kristne blev af romerne bemærket som nogle underlige folk, der altid mødes for at synge. Da kristendommen blev statsreligion i Rom, betød det en musikalsk revolution, hvor de hedenske fester skulle erstattes af en ny, kirkemusikalsk kalender. Det tonesystem, vi kender i dag – sammen med noderne og korskolerne – blev alt sammen til i den kristne kirke. Ud af øret for en evig, himmelsk musik voksede en dybt inspireret og stærk musiktradition, som efter reformationen har emanciperet sig og på en måde sat sin egen dagsorden. Spørgsmålet er, om der stadig er tro i tonerne, eller om de bare lyder godt? Er musikken en lystig snylter på det kristne ritual, eller en vekselsang mellem himmel og jord? Er liturgien ren form, eller har den et indhold, der kan overvintre upåagtet?

2. Forkyndelse for små og store: Funn og refleksjoner fra et norsk, empirisk forskningsprosjekt

Lokale: 8B.2.03

ved Tone Kaufman, ph.d., førsteamanuensis i praktisk teologi ved Det teologiske menighetsfakultet i Oslo og Linn S. Rystad, ph.d.stipendiat, MF Oslo.

Denne workshop er basert på et forskningsprosjekt om forkyndelse for små og store (FoSS) i gudstjenester i Den norske kirke. Denne bredt sammensatte menighet kan vi litt sleivete kalle *Folkekirkespagaten*, og den utgjør for de fleste predikanter en utfordrende forkynnelsessituasjon. I prosjektet som helhet spør vi derfor: *Hvordan skjer forkyndelse som praksis i gudstjenester der et trosopplæringstiltak inngår?* Dette inkluderer både forberedelsesfasen, selve prekenhendelsen i gudstjenesten og hvordan gudstjenestedeltakerne erfarer forkyndelsen men med vekt på de to siste delene av prekenprosessen. Teoretisk er prosjektet sterkt inspirert av arbeidene til Marianne Gaarden og Marlene Ringgaard Lorensen selv om vi med vårt forskningsdesign også utvider deres perspektiv empirisk ved å trekke inn barn som lyttere, metodisk ved å inkludere selve prekenhendelsen og materiale som dokumenterer den og teoretisk ved å inkludere en sensibilitet for det sosiomaterielle.

3. Tro og forkyndelse i mødet mellem flygtninge og Den danske Folkekirke

Lokale: 8B-0-54

ved Marlene Ringgaard Lorensen, Prof. mso. i Praktisk Teologi, KU og lektor i NT, KU, Gitte Buch-Hansen.

Kristendommen er vokset ud af en overskridelse og værdiomvendelse af traditionelle sociale og etniske hierarkier og forskelle. Samtidig er den kristne tro kendetegnet ved inkarnation og kontekstuel tilpasning til den omgivende kultur. Denne spænding mellem overskridelse og tilpasning sættes på spidsen, når flygtninge fra Mellemøsten mødes med en dansk folkekirkelighed. Siden 2014 har vi gennem feltarbejde fulgt en gruppe asylansøgere, som er konverteret fra islam til kristendom. Med udgangspunkt i dette arbejde vil vi redegøre for, hvordan vi ser at disse nye kristne forstyrrer og udfordrer den lutherske dogmatik, ritualernes rytme, menighedsbegrebet, grænsefladerne mellem de kirkelige retninger – og ikke mindst: prædikenens form og indhold. På den baggrund ønsker vi at drøfte, hvordan denne forstyrrelse

kan bruges konstruktivt i forhold til andre af de udfordringer, som de nordiske kirker står overfor.

4. Kristendommens liturgi som auto-dekonstruktion

Lokale: 6B-1-62

ved Tina Drigsdahl, cand.theol., sognepræst og Ph.d.-studerende

“Prayer demythologized, freed from the magical result, represents the human attempt, however vain, to utter the Name itself instead of communicating meanings”, Adorno.

Den franske filosof Jean-Luc Nancy hævder, at kristendommen som religion overskrider (og dermed giver afkald på) sig selv ift. spørgsmålet om mening, men at de kristne ”relikvier” (bøn, Guds navn, det hellige) dog udgør et åbent felt, hvor vi kan forholde os til ikke-mening. Nancys tese om en kristendommens auto-dekonstruktion vil udgøre det teoretiske afsæt for en workshop, hvor de liturgiske handlinger udfordres ift. Spørgsmålet om mening. Vi vil arbejde praktisk-kropsligt med inspiration fra teatrets verden og bl.a. undersøge korstegnet. Kan korset tegnes som en slags *writing under erasure* (Derrida), hvor mening på samme tid stadfæstes og ophæves?

5. Er den æstetiske vending ved at vende?

Lokale: 7C.1.19

ved Ulla Morre Bidstrup, ph.d., uddannelsesleder, FUV og Kjeld Slot Nielsen, ph.d., lektor, FUV.

I de sidste årtier har homiletikken været særlig opmærksom på, at prædikenen er indlejret i gudstjenesten som en æstetisk begivenhed. Nu anes en gryende fornemmelse for prædikenens specifikke genre og funktion i gudstjenesten (jf. f.eks. Ruth Conrad, *Weil wir etwas wollen! Plädoyer für eine Predigt mit Absicht und Inhalt*, (Würzburg: Echter Verlag 2014). Retorikken er igen ved at rykke ind i den homiletiske opmærksomhed. For er prædikenens persuasive karakter blevet fordækt i vores orientering mod den fælles gudstjenestelige oplevelse? Tør vi som prædikanter stå ved, at prædikenen har en hensigt med tilhørernes levede liv? Og hvis ja, hvordan arbejder man som prædikant så kritisk-produktivt med det persuasive? Efter en kort introduktion til problemfeltet arbejder workshoppen deltagere med, hvordan det persuasive kan og skal sætte sig igennem i en prædiken over en given søndags tekst, der høres under indtryk af en aktuel begivenhed.

6. Ord som bär – om språket i predikan

Lokale: 8B.2.09

ved Siv Lundström, TD, Åbo Akademi, Finland.

Att predika handlar inte enbart om att förmedla ett teologiskt innehåll utan också om hur vi framför vårt budskap. I workshoppen funderar vi på olika frågor som har med predikan och språk att göra: Hur kan vi finna ord som bär genom tro och tvivel? Vad är det som gör att vissa predikningar berör och andra faller i glömska direkt? Hur formas en predikostil och ett predikospråk? Teoretiska reflexioner varvas med praktiska övningar.

7. Trinitatis - En homiletisk rejseberetning

Lokale: 8B.2.19

ved Mogens Lindhardt, Teologisk konsulent i Københavns Stift, fhv. rektor på Pastorseminariet, Kbh.

Trinitatis-tiden er den tid på året, hvor den hellige treenighed fejres. Men hvorfor er de tekster, der blev udgivet i Trinitatis-tiden, ofte blevet oversat? I forlængelse af bogen "Trinitatis - En homiletisk rejseberetning" diskuteres nye veje til at forstå begreber som synd, skam, kærlighed og tilknytning.

8. Att predika om ”flyktingkrisen”

Lokale: 8B.1.33

ved Pernilla Myrelid, Präst och projektanställd för arbete med migration och teologi, Linköpings stift.

Vilken förkunnelse träder fram i denna tid av flyktingströmmar genom Europa? Hur beskrivs Gud? Vem är flykting? Var finns hopp? Vilka är vi? Pernilla Myrelid och Carina Sundberg har studerat predikningar i Svenska kyrkan som berör ”flyktingkrisen”. Med hjälp av dessa resultat får vi själva prova på hur olika bilder av flyktingkrisen påverkar vår bild av Gud, flyktingen och vilka vi är i allt detta.

9. Prædikenværksteder i lyset af Grundtvig og Jørgensen

Lokale: 7C.1.17

ved Pia Nordin Christensen, sognepræst, MA i Homiletik
og Morten Thaysen, sognepræst, MA i Homiletik.

For N.F.S Grundtvig er en af de røde tråde i hans prædikener at pege på, hvordan Guds ord i dåben og nadveren fører bestemte erfaringer med sig. Som skabt har mennesket erfaringer af tro, håb og kærlighed, men Guds ord kaster nyt lys over disse erfaringer. Prædikens funktion er ved hjælp af teksten at oplyse disse erfaringer. Dorthe Jørgensen peger på, at teologien i en sekulariseret tid har brug for at forankres i menneskelige erfaringer. I stedet for at afvise eller negligere religiøse erfaringer af ’noget mere’ kan vi søge at åbne for en teologisk tolkning heraf. Når deltagerne reflekterer over teksten i fællesskab, kan der gennem gruppens interaktion opstå et fortolkningsfællesskab, der fører videre end de individuelle tolkninger og de subjektive erfaringer, fordi deltagerne i kraft af hinanden hører evangeliet på nye måder og således banes der vej for ny indsigt og ny erkendelse. Efter oplæg afprøves prædikenværkstedet i praksis.

10. Autonomi och hegemoni. Hur fungerar dialogen mellan präst och församling i praktiken?

Lokale: 8B.2.33

ved Frida Mannerfelt, församlingspräst i Barkåkra församling, Lunds stift, Th M i homiletik
De senaste årtiondena har ett predikoteoretiskt ideal alltmer kommit att dominera i Svenska kyrkans reflexion: predikan som induktiv och dialogisk. Sin auktoritet som predikant vinner prästen genom att samtala med och framför allt lyssna till församlingens erfarenheter. Detta i kontrast till en predikan som karaktäriseras som gammaldags, deduktiv och monologisk, framförd av en auktoritär predikant som menar sig leverera tidlösa sanningar. Det finns dock försvinnande få studier av hur detta fungerar i praktiken. Vad sker egentligen i dialogen mellan präst och församling inför predikan? Denna workshop utgår från en studie av predikanter som arbetar med predikoförberedande gruppsamtal om den kommande söndagens predikotexter. Målet är att ge en inblick i hur det kan gå till när predikanter samarbetar med sina församlingar i predikoförberedelsen. Resultaten från studien fördjupar dock inte bara förståelsen av hur predikan kan vara induktiv och dialogisk, de problematiserar också detta predikoteoretiska ideal och pekar mot ett nytt sätt att se. I workshopen kommer vi därför också att pröva och diskutera detta tredje och kompletterande sätt att se på predikantens auktoritet och den kommunikation som sker i predikan.

11. Tonaturlæren som homiletisk teori - workshop om prædikenrefleksion

Lokale: 8B.2.43

ved Maria Harms, sognepræst ved Roskilde Domkirke, MA i Homiletik.

Et af de grundlæggende problemer ved at analysere prædikener, er spørgsmålet om, hvad en prædiken overhoved er. Hvordan er forholdet mellem det Ord fra Gud, som ifølge en protestantisk tradition lyder i prædikenen og de menneskelige ord, som prædikanten udtaler? Den teoretiske baggrund for workshoppen er tonaturlærens beskrivelse af nærheden mellem den guddommelige og den menneskelige natur i Jesus Kristus trods deres fundamentale forskel. Prædikenen er som menneskeord per definition mangelfuld, fordi mennesket er skabt. Samtidig er det, ifølge en luthersk teologi, i prædikenen at Guds evige, ikke-skabte Ord har besluttet at sætte sig igennem. Tonaturlæren kan derfor fungere som en grundlæggende teori om forholdet mellem de to ord i prædikenen. I workshoppen vil vi afprøve forskellige modeller på, hvordan man kan analysere prædikener, der respekterer, at prædikenen er mere end det, prædikanten kom med. Dermed skabes den afstand som gør, at en prædikant kan opnå et nyt møde med sin egen prædiken. På den måde skabes der mulighed for en på én gang kritisk og konstruktiv prædikenrefleksion, som kan bygge bro mellem den operationelle teologi, som kommer til udtryk i en prædiken og den teologi en prædikant, selv mener at have.

13. Benspænd i prædikenforberedelsen

Lokale: 7C.1.05

ved Arne Mårup, sognepræst, MA i homiletik.

I mange kreative fag bruges "benspænd" – forhindringer og forstyrrelser, som den udøvende sætter for sig selv eller får andre til at sætte for sig med det formål at bryde vanen eller tvinge opmærksomheden i en bestemt retning. Også prædikanter kan benytte sig af disse tilgange: Man bringes ud af balance og må fægte med arme og ben for at genvinde den. Gennem et midlertidigt kontroltab opnår prædikanten i sin søgen efter støttepunkter en ny forståelse af evangeliet og sig selv. "Benspænd" kan have betydning for i alt fald tre forhold: 1) Skaberglæden. Man taler ofte om prædikenskrivning som en pinefuld fødsel, måske må det være sådan af og til, men kan forberedelsen – som undfangelsen – ikke også forbindes med lyst og leg? 2) At finde sin egen prædikenstemme. Vi præster skriver ofte ud af en tradition, der binder os til bestemte tankgange og vanemæssige formuleringer. Måske skal nogle vaner brydes for at få mere ærlige og tidssvarende prædikener? 3) Benspænd kan være med til at skabe dialogicitet i forberedelsen – og måske også i prædikenafleveringen?

14. Kan predikan sekulariseras?

Lokale: 8B-1-21

ved Clara Nystrand, präst i St Pauli kyrka, Malmö, Th M i homiletik

Vad händer om predikan inte handlar om Gud? Eller om Gud bara ges ett mycket begränsat utrymme i predikan? Vad händer om det mest blir etik? Eller psykologi? Med ett avstamp i Luthers begrepp lag och evangelium undersökte jag i en nyligen genomförd mastersuppsats hur präster i Svenska kyrkan idag talar om Gud i sina predikningar. 19 predikomanuskript analyserades. Därtill intervjuades 9 predikoåhörare om deras upplevelser. Resultatet visar att Gud inte får så mycket plats i predikan. Det ställer oss inför frågan om vad en predikan i så fall är och bör vara.